

Laihian Kattiharjun tuulivoimapuisto

Saukkoselvitys

Ilmatar Laihia Oy



Muutosluettelo

Versio:	Päiväys:	Muutoksen kuvaus	Tarkastettu	Hyväksyjä
1	12.12.2023	Luonnos	Taru Suninen	Taru Suninen
2	12.12.2023	Valmis	Taru Suninen	Taru Suninen

Projekti:
Työnumero:
Asiakas:
Versio:
Päiväys:
Tekijä:

Laihian Kattiharjun tuulivoimapuiston
saukkoselvitys
23703790
Ilmatar Laihia Oy
Valmis
12.12.2023
Kalle Rainio

Sisältö

1.	JOHDANTO	5
2.	AINEISTOT JA MENETELMÄT	6
3.	TULOKSET	8
4.	EPÄVARMUUSTEKIJÄT	11
5.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	11
6.	LÄHTEET	12

Kartta- ja ilmakuvat:

Maanmittauslaitos (MML)

Karttojen paikkatieto:

Sweco Finland Oy

Valokuvat:

Sweco Finland Oy, 2023

Sweco | Laihian Kattiharjun tuulivoimalapuiston saukkoselvitys

Työnumero: 23703790

Päiväys: 12.12.2023

Versio: Valmis

YHTEYSTIEDOT

Luontoselvityskonsultti
Sweco Finland Oy



Yhteyshenkilö:

Luontoasiantuntija (biologi FT), Kalle Rainio
Lemminkäisenkatu 34
20520 TURKU
Puh. 040 5850547
kalle.rainio@sweco.fi

Sweco | Laihian Kattiharjun tuulivoimapuiston saukkoselvitys

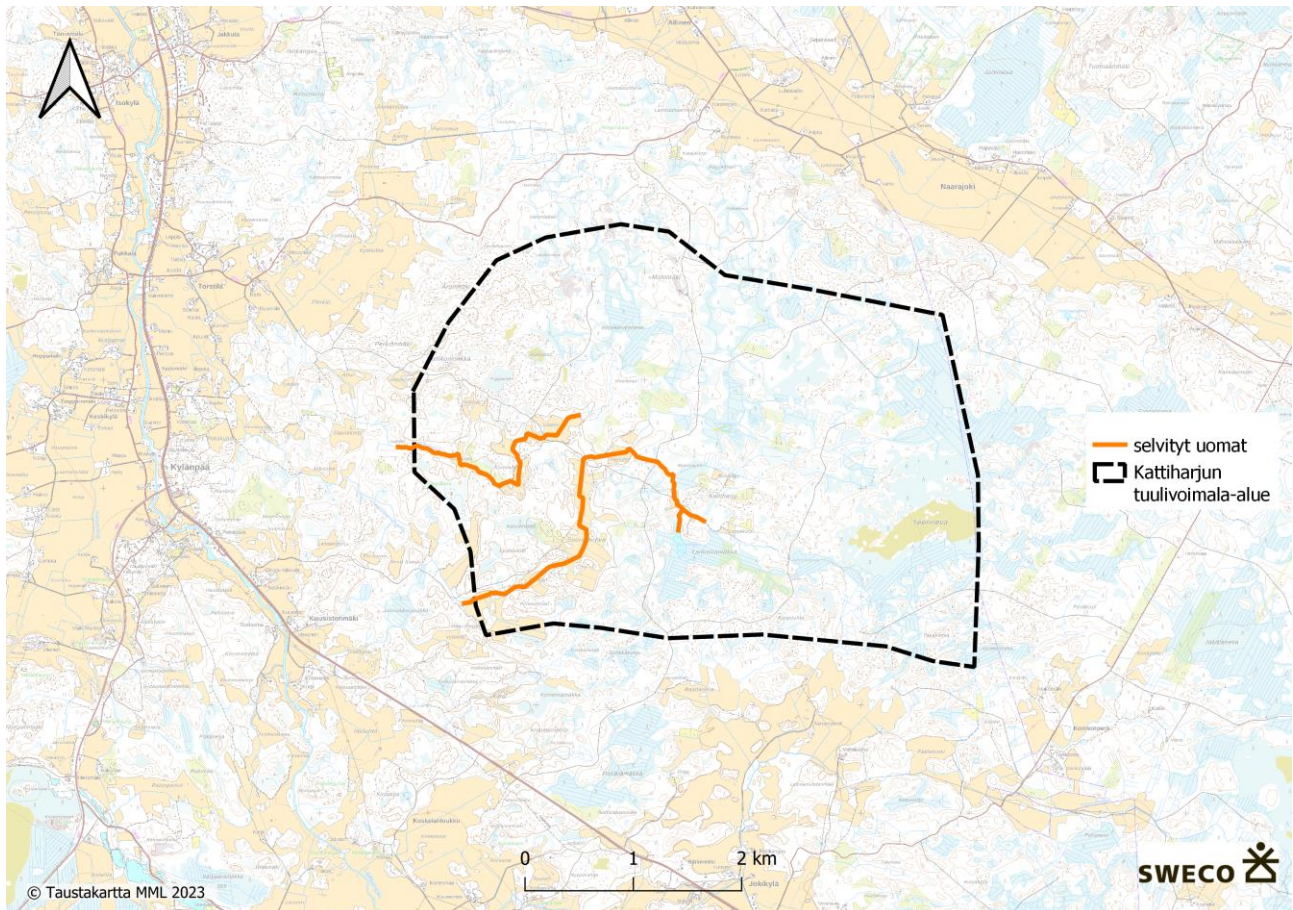
Työnumero: 2373790

Päiväys: 12.12.2023

Versio: Valmis

1. JOHDANTO

Ilmatar Energy Oy suunnittelee tuulivoimapuistoa Laihian kunnan eteläosaan, Kattiharjun alueelle. Osana Kattiharjun tuulivoimapuiston YVA-menettelyä tehtiin saukkoselvitys maaliskuussa 2023. Seuraavalla kartalla on esitetty noin 1 645 hehtaarin laajuinen ja noin viisi kilometriä pitkä hankealueen rajausta ja saukkoselvityksessä tutkitut vesistöt (Kuva 1).



Kuva 1. Hankealueen rajausta, voimalapaikat ja saukkoselvityksessä tutkitut vesistöt: Villaminoja ja Suorssannevanluoma alueen länsiosassa.

Saukko kuuluu Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV (a) eläinlajeihin, joille edellytetään tiukkaa suojelua. Suojelulla tähdätään kyseisten lajien pitkäaikaiseen säilymiseen EU:n alueella. Liitteen IV (a) lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 78§:n nojalla (Nieminen & Ahola 2017). Saukko on Suomessa elinvoimainen (Hyvärinen ym. 2019).

Saukko esiintyy nykyisin koko Suomessa. Aikanaan metsästys ja ympäristömyrkyt romahduttivat kannan, mutta rauhoituksen myötä sauikko on palannut entisille asuinsijoilleen (Liukko 1999). Lajin elinpiiri on hyvin laaja, usein kymmenien kilometrien pituinen vesistöreitien osa. Suotuisat lisääntymis- ja levähdyspaikat sijaitsevat yleensä jokialueilla, joiden rannoilla kasvaa puuvartisista kasveja. Saukolle sopivissa vesistöissä

myös veden laatu on hyvä ja alueelta toiselle on kulkuyhteydet vesireittejä pitkin. Koska saukko ei itse pysty tekemään avantoja jäähän, laji on talvella riippuvainen läpi talven sulana pysyvistä virtapaikoista.

Lisääntymispaikkaan kuuluvat sekä synnytyksesä, pienten poikasten siirtopesä, että näiden lähistöllä sijaitsevat talvella sulana pysyvät vesistön osat, joilla pentue talvella saalistaa ja jotka saukkonaaras on syksyllä hajumerkinnyt poikuereviirinsä ydinalueeksi. Lisääntymispaikan laajuus riippuu saatavilla olevan ravinnon määrästä. Runsaasti ravintoa sisältävällä paikalla se voi olla yksi suurehko koski, mutta pienemmillä vesistöillä yleensä useamman melko lähekkäisen talvisen ruokailupaikan kokonaisuus (Sulkava 2017). Urossaukkojen reviiri on suurempi kuin naaraiden, ja ne voivat liikkua kauaskin jokien sulapaikoista siirtyessään reviirin osilta toiselle. Vesistöstä toiseen liikkeessään saukot voivat ylittää pitkiäkin metsätaipaleita.

Saukon lisääntymispaikka paikannetaan ja määritellään poikueiden ja naaraan lumijälkien perusteella. Tärkeintä on selvittää lisääntymispaikan ravinnonsaantimahdollisuuksien perusteella kriittiset alueet, ts. kovillakin pakkasilla sulana pysyvät uomien osat. Levähdyspaikoista ovat löydettävissä ja rajattavissa vain pitkään käytetyt suojaiset kuustenalustat, osa luolista ja majavanpesät. Muut levähdyspaikat ovat joko hyvin vaikeasti löydettäviä tai epäsäännöllisesti käytettyjä, ja siten niitä ei yleensä kyetä rajaamaan tai ne eivät ole luontodirektiivin mukaisia levähdyspaikkoja (Sulkava 2017).

Saukkoselvityksen tekijänä oli biologi (FT) Kalle Rainio ja tarkastajana biologi (FM) Taru Suninen, molemmat Sweco Finland Oy:stä.

2. AINEISTOT JA MENETELMÄT

Saukkoselvityksen maastotoissa noudatettiin soveltaen Sulkavan (1999, 2007) kuvaamia menetelmiä. Saukon talvinen inventointi perustuu lumijälkilaskentaan saukon talvisilla ruokailupaikoilla ja niiden välillä. Saukkoselvitykset on helpointa tehdä talvella, jolloin voidaan myös varmistaa, onko selvittävällä alueella lisääntymispaikkaa. Saukkonaaraat keskittävät pentueensa elämän ympäri vuoden sulana pysyville virtavesien osille, joten poikueen talvinen ruokailupaikka on osa saukon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa.

Tutkittavat vesistöt valittiin karttatarkastelun perusteella, jonka perusteella mukaan otettiin metsäojaa leveämmät uomat. Selvittäviksi vesistöiksi valikoituivat Villaminoja ja Suorssannevanluoma alueen länsiosassa (Kuva 1). Saukkoselvitys tehtiin 8.3.2023.

Villaminoja saa alkunsa Kattiharjun metsistä, kulkee länteen- luoteeseen ja laskee noin 3,2 kilometrin päässä suunnittelualueesta Laihianjokeen Pukkalan kylässä. Suunnittelualueen sisälle jäävästä osasta selvitettiin karttatarkastelun perusteella noin 2,5 kilometrin pituinen osa.

Suorssannevanluoma alkaa suunnittelualueen eteläosan Lammirämäkkä-nimiseltä suoalueelta ja Knuutinjärveltä laskien lounaaseen noin 3,7 kilometrin matkan suunnittelualueen sisällä. Noin kolmen kilometrin päässä suunnittelualueesta luoteeseen se laskee Laihianjokeen Pukkalan kylässä. Suurimman osan matkasta uoma kulkee peltöjen halki, mutta osalta matkaa uoma kulkee myös metsäisten alueiden halki.

Edellä mainittujen vesistöjen lisäksi Kattiharjun tuulivoimapuiston alueella ei ole saukon kannalta merkittäviä vesistöjä. Alue koostuu lähinnä metsätalouskäytössä olevista kangasmetsistä ja ojitetuista soista. Metsä- ja suo-ojien verkosto kattaa koko alueen, mutta vähävetisinä ne sopivat saukolle korkeintaan sulanvedenaikaisiksi satunnaisiksi metsästysalueiksi.

Saukkoselvityksen maastokäynnit tehtiin 8.3.2023. Maastoselvityksessä käveltiin lumikengillä uoma läpi ja etsittiin saukon jälkiä ja jätöksiä. Kaikki tehdyt havainnot merkittiin sähköiselle karttapohjalle maastossa GPS-paikanninta (GARMIN GLO 2) käyttäen. Maastotoissa pyrittiin tunnistamaan saukon lisääntymis- ja levähdyspaikat.

Sää ja lumiolosuhteet: kartoitusta edelsi neljä vuorokautta pakkasia, jota edelsi kolmen päivän suojasääjakso. Sademäärä, lumensyvyys ja vuorokauden keskilämpötila 23.2.–9.3.2023 Seinäjoen Pelmaan havaintoasemalla esitetään alla (Taulukko 1). Lumensyvyys oli noin 25 senttimetriä. Metsässä, selvitettyjen uomien varsilla, lunta oli kuitenkin vähemmän, noin 10–15 senttimetriä. Edellisestä lumisateesta oli alle vuorokausi, mutta koska lumikertymä oli vain yksi senttimetri, saukon jäljet näkyivät maastossa hyvin.

Taulukko 1. Sademäärä, lumensyvyys ja vuorokauden keskilämpötila Seinäjoen Pelmaan havaintoasemalla 23.2.–9.3.2023 (Ilmatieteen laitos 2023).

	Sademäärä (mm)	Lumensyvyys (cm)	Ilman lämpötila (°C)
23.2.2023	2	20	-3,8
24.2.2023	1,5	20	-5,8
25.2.2023	-	19	-6,2
26.2.2023	-	21	-9,1
27.2.2023	-	20	-0,4
28.2.2023	-	21	0,9
1.3.2023	-	21	1,1
2.3.2023	0,7	21	1,2
3.3.2023	3,6	20	-0,1
4.3.2023	0,3	21	-3,1
5.3.2023	0,8	23	-4,7
6.3.2023	-	23	-9,6
7.3.2023	0,9	23	-11,7
8.3.2023	-	25	-10,6
9.3.2023	-	24	-12,9

Selvityksen lähtötietoina käytettiin Suomen lajitietokeskuksesta (Laji.fi) 7.12.2022 tilattuja saukkohavaintoja.

3. TULOKSET

Suomen lajitietokeskuksen tietokannassa (aineistopyyntö 7.12.2022) ei ollut saukkohavaintoja suunnittelualueelta. Lähin saukkohavainto on Laihianjoen varrelta, Käyppälän kylän kohdalta noin viiden kilometrin päässä hankealueelta luoteeseen, joulukuulta 2012, koskien ilmeisesti liikenteen uhriksi joutunutta yksilöä.

Villaminoja oli maastokäynnin aikaan kokonaan jäässä, eikä saukkojen jälkiä löydetty. Villaminoja sijaitsee miltei tasamaalla, joten sen virtaama on hyvin pieni, ja se jäätyy kauttaaltaan jo pienillä pakkasilla (Kuva 2). Lisäksi suuri osa uomasta kulkee avoimessa maastossa peltojen halki, joten uoman soveltuvuus saukon lisääntymis- ja levähdyspaikaksi on huono.



Kuva 2. Villaminojan uoma oli hyvin vähävetinen ja kapea.

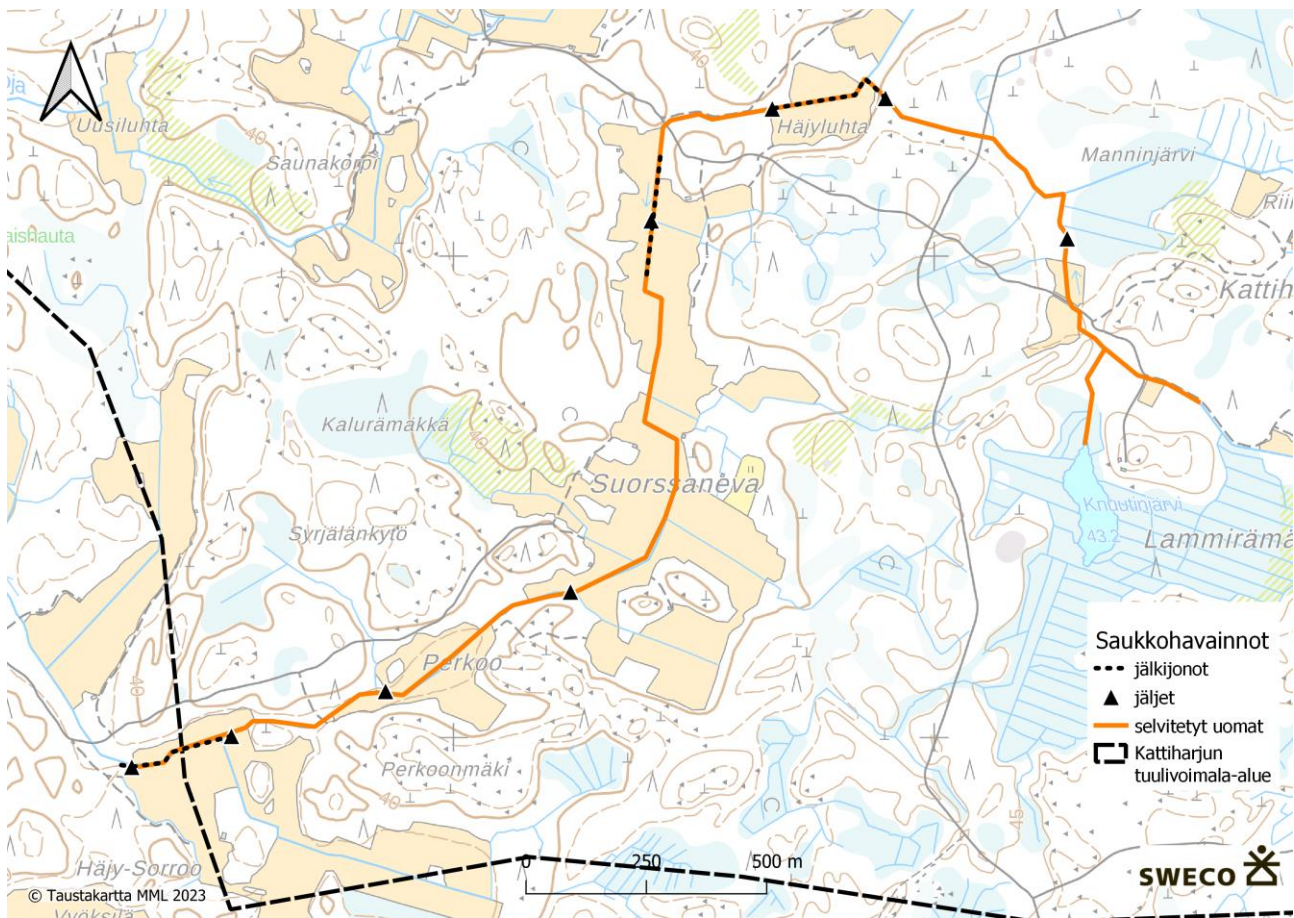
Sweco | Laihian Kattiharjun tuulivoimapuiston saukkoselvitys

Työnumero: 2373790

Päiväys: 12.12.2023

Versio: Valmis

Suorssannevanluoman varrelta saukon jälkiä löytyi kuudesta kohdasta (Kuva 3, Kuva 4). Ilmeisesti yksinäinen saukko oli kulkenut pitkin Suorssannevanluomaa melkein koko selvitetyn alueen läpi. Merkkejä pysyvistä oleskelusta ei kuitenkaan löydetty. Suorssannevanluoman tutkitulla osalla on melko vähän korkeuseroja ja se on latvavesi, jonka alku on Lammirämäkän soisella alueella ja Knuutinjärvellä, minkä takia uoman virtaama on pieni. Ilmeisesti tämän takia uoma oli saukkoselvityksen aikaan enimmäkseen jäässä (esim. Kuva 5). Uoma jäätyneekin kovalla pakkasella miltei kokonaan - nytkin sulia oli vain paikoitellen, vaikka selvitystä edeltävä jakso oli ollut melko lauha. Saukkoselvityksen maastokäynnin aikaan 8.3. lumisateesta oli kulunut noin vuorokausi. Suorssannevanluoma kuuluu ilmeisesti saukon reviiriin, mutta on epätodennäköistä, että sen varrella olisi lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.



Kuva 3. Saukkohavainnot Suorssannevanluomassa 8.3.2023.



Kuva 4. Sulasta sulaan kulkevat saukon jäljet Suorssannevanluoman yläjuoksulla 8.3.3023.



Kuva 5. Sulapaikat olivat Suorssannevanluomassa melko pieniä, ja koko uoma todennäköisesti jäätyy kovilla pakkasilla.

Sweco | Laihian Kattiharjun tuulivoimapuiston saukkoselvitys

Työnumero: 2373790

Päiväys: 12.12.2023

Versio: Valmis

4. EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Saukon elinpiiri on hyvin laaja, joten vaikka hankealueelta ei löytynyt lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, Suorssannevanluoma on mahdollisesti osa saucon reviiriä. Selvitykseen ei katsota sisältyvän merkittäviä epävarmuustekijöitä. Saukon lisääntymis- ja levähdyspaikan löytämistä saattoi vaikeuttaa jonkin verran, ettei jää uomissa ollut ilmeisesti kovin vanhaa. Mahdollisten ulostekasojen kerääntymiselle jäälle ei siten ole ollut kovin paljon aikaa kehittyä. Lähipäivinä oli satanut jonkin verran lunta, mutta saucon jälkiä löytyi siitä huolimatta. Toisaalta tutkittujen uomien hiljaisten virtaamien takia on todennäköistä, että uomat toimivat saukolle lähinnä saalistusalueena, eikä ympärivuotisena asuinpaikkana.

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kattiharjun tuulivoimapuiston hankealueen vesistöissä oli saukkoselvityksen havaintojen perusteella liikkunut ainakin yksi saukko. Jälkiä löydettiin useasta kohdasta Suorssannevanluoman varrelta. Selvityksessä ei kuitenkaan löydetty saucon levähdys- tai lisääntymispaikkaan viittaavia paikkoja, jotka ovat suojaisia kohtia joen penkalla, esimerkiksi tuuhean kuusen alusia tai lumiluolia, ja jotka on merkitty jätöksillä, tai sulapaikkoja, jolla saukko selvästi jälkien perusteella kalastaisi säännöllisesti. Toisesta tutkituista vesistöstä, Villaminojasta, ei löydetty merkkejä saucon läsnäolosta.

Saukkoselvityksen havaintojen perusteella Kattiharjun suunnitellun tuulivoimapuiston alueelta ei voida rajata saucon lisääntymis- tai levähdyspaikkoja.

6. LÄHTEET

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus.

Ilmatieteenlaitos 2023. Havaintojen lataus- palvelu, <https://www.ilmatieteenlaitos.fi/havaintojen-lataus>

Liukko, U.-M. (toim.) 1999: Saukkokannan tila ja seuranta Suomessa. Suomen ympäristö 353. 123 s.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Sulkava, R. & Liukko, U.-M. 1999. Valtakunnallinen saukkokannan lumijälkilaskenta. Julkaisussa: Liukko, U.-M. (toim.) Saukkokannan tila ja seuranta Suomessa. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 353. S. 7–76. <http://hdl.handle.net/10138/212581>

Sulkava, R. (2007). Snow tracking: a relevant method for estimating otter *Lutra lutra* populations. *Wildlife Biology*. 13(2): 208–218.

Sulkava, R. 2017: Saukko (*Lutra lutra*, Linnaeus, 1758). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 72–77. Suomen ympäristö 1/2017.

Suomen lajitietokeskus, 2022. Laji.fi -portaali. <https://laji.fi/> (salatun ja karkeistetun aineiston tietopyynnöt tehty 31.10.2022).

Kalle Rainio, Luontoasiantuntija, biologi FT
Sweco Finland Oy
Turku